

# **VOIMAUTTAVA VIDEO. VIDEOAVUSTEINEN OHJAUS VANHEMPIEN TUKEMISESSÄ**

**Niina Hakala**

Videoavusteinen vuorovaikutuksen ohjaus (Video Interaction Guidance, VIG) on videoreflektiivinen interventiomenetelmä, jonka tavoitteena on vahvistaa ihmisen omaa yksilöllistä tapaa olla vuorovaikutuksessa. Menetelmä on kehittynyt hollantilaisen videoavusteisen perheohjauksen pohjalta. VIG<sup>MLL</sup><sup>®</sup> -menetelmän toi Suomeen 1994 Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö, joka edelleen vastaa menetelmän suomalaisesta kehittämisestä ja kouluttamisesta. VIG-menetelmää sovelletaan laajasti kansainvälisesti, erityisesti kun perheillä on kasaantuvia mielenterveydellisiä tai sosioekonomisia riskitekijöitä ja menetelmän kansainvälinen tutkimusnäyttö on vahvaa (Kalland & Salo, 2020; kasvuntuki.fi). Suomessa VIG-menetelmää käytetään mm. perhekuntoutuksessa, lastensuojelussa, varhaiskasvatuksessa, vammaisten ja sairaiden lasten ryhmäkuntoutuksessa ja työyhteisön valmennuksessa.

VIG-menetelmä on lyhykestoinen, lapsen ja perheen arkiympäristössä tapahtuva ja intensiivisesti vuorovaikutukseen fokuoiva interventiomenetelmä. Perheiden kanssa työskenneltäessä VIG-ohjaaja ja asiakas keskustelevalta prosessin alkuvaiheessa vanhempien huolenaiheista ja muutostoiveista, ja työskentelylle asetetaan lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen sekä suhteen sisältöön ja laatuun liittyvät tavoitteet. Seuraavaksi VIG-ohjaaja kuvaa lyhyitä video-otoksia vanhemman ja lapsen yhteisestä autenttisesta tilanteesta. Kuvattava tilanne on usein jokin vanhemmalle ja lapselle ennestään tuttu ja arjessa toistuva yhteinen hetki, kuten leikki- tai pelihetki tai kotiaskareiden tekeminen. Tämän jälkeen VIG-ohjaaja tutkii yhdessä vanhemman kanssa videolta VIG-ohjaajan valitsemissa hetkiä onnistuneesta vuorovaikutuksesta.

VIG-menetelmää ei voida käyttää vanhemman ja lapsen välisen suhteen arvioinnin välineenä esimerkiksi vanhemmuuden arviointien tai oikeusprosessien yhteydessä. Menetelmällä ei myöskään pyritä vaikuttamaan pelkästään vain joko lapsen tai vanhemman käyttäytymiseen tai oireiluun. Sen sijaan VIG on interventiomenetelmä, jonka avulla päästään työskentelemään suoraan vanhemman ja lapsen välisen suhteen alueella. VIG-menetelmä perustuu teoreettiselta viitekehykseltään kiintymyssuhde-, intersubjektiivisuus- ja mentalisaatioteorioihin. Menetelmän työskentelytapa on dialoginen ja vahvasti kehollisia kokemuksia hyödyntävä. Menetelmän avulla pyritään vahvistamaan

vanhemman omaa persoonallista intuitiivista vanhemmuutta, emotionaalista saatavilla oloa sekä vanhemman reflektiivistä kykyä ja sensitiivisyyttä. Vanhempaa tuetaan video-otoksen avulla pohtimaan lapsensa tunteita, tarpeita, kokemuksia ja ajatuksia kuvatuissa tilanteissa. VIG-prosessin aikana tapahtuvat muutokset asettuvat parhaimmillaan vanhemman mentalisaatiokyvyn alueille, jolloin vanhempi kykenee pohtimaan ja tunnistamaan paremmin samanaikaisesti sekä omia että lapsensa mielentiloja. Vanhemman reflektiivinen kyky on mentalisaatiokyvyn alakäsite, jolla tarkoitetaan vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa käytännössä näkyvää toimintaa. Pelkkä mielentilojen pohdinta ei vielä välttämättä auta lasta, jos vanhempi ei kykene käytännön vuorovaikutuksen tasolla vastamaan lapsen tarpeisiin. (Kalland, 2013) Lapsen näkökulmasta tarvitaan siis muutosta ennen kaikkea vanhemman reflektiivisessä kyvyssä ja siihen liittyvissä taidoissa. Vanhemman mentalisaatiokyky voi olla monista eri syistä alentunut (esim. päihteiden käyttö, mielenterveydelliset syyt, kehitykselliset tekijät tai elämäntilanteen kuormitustekijät), jolloin VIG-menetelmän avulla ei välttämättä päästä vaikuttamaan mentalisaatiokyvyn lisääntymiseen. Sen sijaan konkreettisia muutoksia voidaan kuitenkin saada aikaan mm. jokapäiväisessä hoivassa, vanhemmuuden käytännöissä ja muissa vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen arki-ilmiöissä. VIG-menetelmällä voidaan siis vahvistaa lapsen kehitystä suojaavia tekijöitä, vaikka merkittävää muutosta vanhemman mentalisaatiokyvyssä ei tapahtuisikaan.

VIG-menetelmästä tekee erityisen muihin vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta tukeviin menetelmiin verrattuna aktiivinen videotallenteen hyödyntäminen, fokusointi ohjatusti ja intensiivisesti vuorovaikutukseen sekä voimavarasuuntautuneisuus. Vanhemmat pääsevät näkemään itsestään ja lapsestaan myönteisiä video-otoksia, jotka voivat olla ristiriidassa sen kielteisen käsityksen kanssa, joka heillä mahdollisesti on itsestään. Videon tarkastelussa kiinnitetään erityistä huomiota vanhemman ja lapsen väliseen yhteyden kokemukseen, vuorovaikutusta rakentaviin ja ylläpitäviin yksityiskohtiin sekä yhteensoinnutettuihin reaktioihin. Tärkeää ei ole niinkään se mitä vanhempi tekee tai sanoo, vaan se miten vanhempi reagoi lapseensa sanattomalla ja kehollisella tasolla. Videota katsotaan yhdessä ohjaajan kanssa, joka tarjoaa vanhemmalle riittävästi tukea, jotta vanhemman on mahdollista itselleen sopivalla vaikeustasolla tehdä oivalluksia omista vahvuuksistaan. VIG-ohjaaja auttaa vanhempaa tulemaan tietoisemmaksi omista voimavaroistaan ja vahvuuksistaan, mikä tukee keskeisesti arjen tasolla tapahtuvaa muutosta. (Cross & Kennedy, 2013) Brasilialaistutkimuksessa (Santos & Brazorotto, 2018) selvitettiin VIG-ohjauksen vaikutusta kuulovammaisten lasten ja heidän vanhempiensa väliseen kommunikatiiviseen vuorovaikutukseen sekä vanhempien itsetuntoon puheterapiakuntoutuksen yhteydessä. VIG-ohjausintervention saaneiden vanhempien ja heidän lastensa kommunikatiivisen vuorovaikutuksen todettiin parantuneen

ja vanhempien itsetunnon todettiin lisääntyneen kontrolliryhmään verrattuna. Lisäksi VIG-interventioon osallistuneet vanhemmat raportoivat ymmärtäneensä VIG-intervention aikana oman aktiivisen roolinsa merkityksen lapsensa kielellisen kehityksen tukemisessa, minkä vuoksi vanhemmat osallistuvat aktiivisemmin ja motivoituneemmin lapsensa puheterapiaprosessiin kuin ennen VIG-interventiota.

VIG-ohjauksessa työskentely perustuu asiakkaiden kunnioittamiseen ja uskoon heidän voimavaroihinsa ja muutosvoimaan. VIG-ohjauksen voimaannuttavan vaikutuksen voidaankin ajatella osittain johtuvan VIG-ohjaajan ja asiakkaan välisestä suhteesta. Luottamuksellisen suhteen muodostaminen vanhempaan on keskeistä VIG-ohjauksessa. Luottamusta rakentaakseen VIG-ohjaajan on pystyttävä tunnistamaan ja myötäelämään asiakasperheen vanhemmuuden taustatekijöitä sekä niitä olosuhteita, joissa vanhemmat elävät. Työskentelyn lähtöoletuksena on, että jokainen vanhempi yrittää tehdä parhaansa sen hetkisissä olosuhteissaan ja toisaalta, että kaikilla vanhemmilla on kykyä myös muutokseen. Jotta muutos olisi mahdollista, vanhemman täytyy saada olla itse aktiivisesti mukana omassa muutosprosessissaan. VIG-ohjauksessa vanhempi onkin yhteistyökumppani, jota VIG-ohjaaja auttaa videon avulla itse oivaltamaan omia vahvuuksiaan, onnistumisiaan sekä mahdollisuuksiaan kehittää myönteistä suhdetta lapseensa. VIG-ohjaajan on tärkeä asettautua mahdollisimman tasavertaiseen yhteistyöasemaan suhteessa asiakkaaseen. VIG-ohjaaja ei ole asiantuntija, joka kertoo ”oikeat” vastaukset vanhemman ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta. Sen sijaan VIG-ohjaajan tulee pyrkiä aidosti ja uteliaasti rakentamaan yhteisesti muodostettua ymmärrystä juuri tämän vanhemman ja lapsen välisestä ainutlaatuisesta suhteesta. Käytännössä VIG-ohjaaja tarttuu vanhemman havaintoihin video-otoksesta, kysyy lisää ja tarvittaessa ohjaa huomion yksityiskohtiin, joita vanhempi ei ilman VIG-ohjaajan tukea välttämättä itse pystyisi tavoittamaan. VIG-ohjaaja nostaa tarvittaessa esille myös havaintojaan vanhemmassa, tai vanhemman ja VIG-ohjaajan välisessä vuorovaikutuksessa tässä ja nyt tapahtuvista ilmiöistä, mikä tukee video-otoksen tarkastelua ja vastaavien ilmiöiden yhdistämistä vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa esille nouseviin ilmiöihin ja kokemuksiin.

## **KIRJALLISUUTTA**

Cross, J. ja Kennedy, H. (2013). Miten ja miksi Videoavusteinen vuorovaikutuksen ohjaus toimii? Teoksessa N. Mellenius ja N. Remsu (toim.) *Vuorovaikutus kuvassa. Videoinnin eettisyys ja käytäntö*. s. 39 – 50. Turenki: Kirjapaino Jaarli

Kalland, M. (2013). Mentalisaation ja reflektiivisen kyvyn vahvistaminen vanhemmuudessa. Teoksessa N. Mellenius ja N. Remsu (toim.) *Vuorovaikutus kuvassa. Videoinnin eettisyys ja käytäntö*. s. 39 – 50. Turenki: Kirjapaino Jaarli

Kalland, M ja Salo, S. (2020). Vanhemmuuden tukeminen vauva- ja lapsiperheissä. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*, 136(8):891-7

<https://kasvuntuki.fi/tyomenetelmat/vig-ml/>

Santos & Brazorotto (2018). Video feedback for families of hearing impaired children. *CoDAS*, 30 (1).

<https://doi.org/10.1590/2317-1782/20182016256>